

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy óra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyes számú helyben és vidéken 6 kr.

HIRDETÉSEKET

árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyiltér minden sor 20 kr.

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetekint kétszer u. n.: szerdán és szombaton.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen leveleket nem fogadunk el

Demokracia és egyházpolitika.

(Szavazás előtt.)

Ott a Golgotha ormán az Istenember vére hullott a demokracia eszméjeért.

Az ő vére megszentelte a keresztfát, melyre a zsidó főpapok és főurak (farizeusok) szegeztek fel, hogy megöljék az eszmét.

De az eszmét mégse ölheték meg, az eszme átalakította a világot, bevilágított az emberiség jövőjébe.

Pedig de sokszor hitték a hatalmasok, hogy szövetkezve a sötétséggel, megfojthatják a demokraciát.

A hazugságok rendszere megbukott s az emberiség önérzete, öntudata emelkedik, a népek érzik, hogy joguk van arra, hogy boldogulásuk módjait önmaguk határozzassák meg.

A demokratikus eszmék nálunk is nyilatkozni kezdenek.

Az egyházpolitikai reformok körüli harcok a demokracia és a hatalmi érdekek harca.

Az a kérdés, hogy a magyar nemzet ura-e a maga sorsának? az a kérdés, hogy a jog-egyenlőség eszméje érvényesüljön-e vagy nem?! arról van szó, hogy a társadalom jobbainak a nemzet gondolkodó s öntudatos millióinak akaratát meghiusíthatják-e a reakcionárius elemek, néhány főpap, főúr és szövetségeseik ellenszögölése!

Most fog elválni, hogy van-e magyar demokracia vagy nincs? érett-e a magyar a szabadságra vagy nem?!

Most lehet a magyar Tyrteussal felkiáltani „Minden a mi szent előttünk kockán van. Ha a világ jön is reánk, győznünk kell e szent haremán!”

Ne ámsituk magunkat, a magyar demokracia helyzete nehéz

A művelt népek között a magyar legkevésbé demokratikus. Képviselő házában, a közélet főbb polezain alig van egy néhány polgári származású egyén, s aránylag kevés a polgárian gondolkodók serege a társadalom műveltebb elemei között is.

Húsvéti elbeszélés.

Sevillában a Triana külvárosban élt egy 15 éves fiú, kit Juanito el Morenitónak neveztek. Atyátlan, anyátlan árva volt, úgy nőtt fel, mint a fűszál a Triana útja szélén, hol a csillagos ég alatt aludott, majd egy vendégfogadó, istállójában; egy marok boggyóval vagy olesó, maradék étellel táplálkozott, és ezerféle apró üzlettel foglalkozott, melyek közül legelőnyösebb volt, mikor programokat árusított el a színházak ajtóinál. Bár rongyokba öltözött, csinos fiú volt, ragyogó szemei, mosolygó ajka, göndör haja s napsütötte, barna arcával, mi miatt a Morenito melléknevet kapta. Volt is valami cigányvér ereiben és mint a cigányok, féktelen természettel bírt, szerette a kóbor életet és lelkesült a bikaviadalokért.

Nagypéntek reggelén borús hangulattal ébredt föl. Egész nagy hét alatt a színházak zárva voltak s nem üzhette mesterségét, hogy programokat adjon el, egyetlen fillér sem volt zsebében. Annál érzékenyebben vette szegénységét, mivel Húsvét napján nagyszerű bikaviadalra készültek Mazzantinivel és Frascueloval és erszénye üresége miatt kénytelen lesz elmaradni e kedvenc látványról. Mindazonáltal elhatározta szerencsét próbálni Sevilla utcáin és miután elmondta imáját a Boldogságos Szűzhöz, kibén feltétlenül hitt, kiszedegette hajából a szalmaszálat és sietve elhagyta az istállót, melyben aludt.

Felséges reggel volt. A sötét kék ég háttéréből a Giralda karsú tornya rózsaszín fényben ragyogva vált ki. Az utcák már telve voltak vidéki emberekkel, kik azért jöttek Sevillába, hogy részt vegyenek a confraterok körmenetében. A mint elhaladt a bikaviadalok tere mellett, Morenito nagy seregét látta a bikaviadalok kedvelőinek, kik már az iroda helyiségét ostromolták és ez még fokozta bánatának keserűségét. Negy órán át ödöngött a Sierpes útján, magába szíva a pecsenyék vagy a forró olajban kiütött fahéjas fánkok szagát; nyomon követve a bikaviadalokat, kik lassan sétáltak a kávéházak előtt, hetvenkedve, rövid tornaingbe s feszes nadrágba öltözöttek. Polyton azon töprengött, mint találhatná tisztességes módját, hogy néhány fillért szerezzen; hiában kísérlette meg az elárúsítókhöz csatlakozni, kik a körmenet program-

A választó-kerületek nagy része boldog, hogy ha arisztokratát választhat, s a mi társadalmunk nem úgy gondolkodik, mint gondolkodott az egyik amerikai elnök, a ki egy Európából beköltözött arisztokratához, ki közszolgálatba akart lépni, így szólott: „Ne aggódjék, az ön grófi származása, ha kötelességét teljesíti, nem fogja gátolni előmenetelét.”

Semmi kifogásunk az ellen, hogy a nép hazafias, felvilágosodott, szabad szellemű arisztokratát is válaszszon képviselőjének.

A demokracia éppen az egyéni érdem elismerése, ez a társadalmi különböző elemek kiegyenlítője, tehát se osztályhoz, se felekezethez nem köti elismerésének nyilvánulását.

A demokracia az egyéni jogok, az emberi méltóság legnemesebb kifejezője, az egységes nemzeti eszme, s a népfenség legtökéletesebb alakja.

Tehát a valódi demokracia az arisztokratában is épügy, mint a nép fiában az egyént tekinti, s az egyéni érdemeket méltányolja.

De nálunk ez ideig a politikai és mindenféle előnyös szereplésre elég volt a grófi vagy bárói cím, s a választó-kerületek szép keveset gondoltak a mánás képviselő-jelölt egyéni érdemeivel, örültek ha mánást választhattak.

Most iszsa a levét a szabadelvű párt a mánás-képviselőknél.

A szabadelvű párti címen választott mánás képviselő nagy része, a mint valódi szabadelvű reformról volt szó, odahagyta a szabadelvű pártot.

De addig is míg bent voltak, csak gyöngítették a szabadelvű párt erejét.

Vajjon ha valódi demokratikus gondolkodás hatotta volna át a szabadelvű pártot, — báró Atzél maradhatott volna-e annyi ideig a szabadelvű párt tagja?!

De gróf Károlyi István is, midőn kötelezőnek tekintette a papoknak adott reverszálist, ha igazán szabadelvű párti férfi, akkor nem bélyegezte volna-e meg a választóknak nyíltan adott program megszegését?! s nem követelte volna-e tőlük, hogy képviselői mandátumukról mondjanak le?!

De nálunk a nemzeti kaszinó elnökének véleménye a legfőbb társadalmi törvény és ítélet!

jait kínálták a különféle confraterok nevével; minden hely be volt töltve és mindenünnen elutasították. Végre, nem birva tovább, üres gyomorral, a nap hevetől ellankadva, a Constitution térre jutott, hol a körmenet fog megállni és az Audiencia egyik mélyedésében egy kis arnyas, rejtett zugot találva, elhatározta ott pihenve bevárni a confraterok körmenetét.

„A ki alszik, nem éhezik” és Morenito ebéd hijában egy jó alvással kárpótolta magát. Csakhamar mélyen elaludott és Istenem, nagyon szép volt így: a mint a fehér kövön, kinyújtózva, egyik karjára hajította szép göndör fekete fürtös fejét, — lecsukott, hosszú szempilálival, félig nyitott mosolygó, piros ajkaival, honnét apró fehér fogai kitündököltek.

Még aludott, midőn egy átutazó pár haladt el előtte: két fiatal egyén, valószínűleg férj és feleség, de minden esetre egy szerelmes pár; az látszott azon módból, a mint egy mas karjába fogództak. — Nézd csak, mily csinos e fickó, mondá az ifju nejeinek, megállva, hogy az alvót szemügyre vegye, mily pompás kép!... Mily megragadó elhelyezkedés! Mindennek, egész e nyitott kéznek eredeti tartásáig, az a látszata, mintha várná, hogy mig alszik, valami hulljon markába.

Tudod mit, mondá az ifju nő, a legjobb meglepetés az lenne ez alvónak, ha egy ezüst pénz helyeznénk markába, hogy ha felébred, megtalálja?...

A szerelmesek nagylelkűek. Az ifju ember kivette erszényét, egy öt frankos pénzdarábot gyöngéden a fiu nyitott markába helyezett, ki ösztönszerű mozdulattal, az érc hűs érintésére, kezét félig összeszorítá — aztán a pár nevetve eltávozott.

Morenito tovább aludott és álmodott. Azt álmodta, hogy egy szivárvány színű létrán a Boldogságos Szent-Szűz leszállt hozzá. Egy lilium koszoru volt hajába tűzve és kezében fehér rózsákat tartott. És nézvédes hangon azt mondta neki: „Juanito, te soha nem feledeled el este és reggel hozzám fohászodni... Az én fiam feltámadásának öröme meg akarlak jutalmazni... El fogsz menni vasárnap a bikaviadalra!” — Ugyanekkor a Szűz a Morenito keze felé hajolt és a rózsza leveleit kezébe hullatta s minden rózsalevélből egy ezüst pénz

A gondviselés különös műve, az események csodálatos összetalálkozásának kifolyása, valóságos csoda, hogy nálunk Wekerle miniszterelnök lehetett!

De nagy büne is ez az arisztokracia egy része, — s még nagyobb az arisztokraciánál is gögösebb Ugron Gábor előtt, a ki elég vakmerő feltételezni a magyar értelmiségről, hogy elhiggye neki, hogy a 48-as eszmékhez való hűség összeegyeztethető az ultramontanizmussal.

Ha valóban tartós, nem pedig gyorsan ellobbanó szalmatűz az igazi magyar demokratikus szellem amaz ébredése, melynek március 4-én tanúi voltunk, akkor e szellem elsepri azokat, a kik játszanak a nagy nemzeti jelszavakkal, a kik elég vakmerők elhatározni akarni a magyar nemzettel, hogy lehetséges a magyar hazai állami függetlenségére törekedni akkor, midőn készek a lelkiismeret szabadságát s a haladás eszméit lenyűgözni!

Azok, a kik ráérnek most is taktikázni s holmi kormánybuktatási jelszavak alatt a szabadelvű eszméket akarják megölni, a kik erre még Kossuth halálából is tőkét akarnak csinálni, a reakció diadalát készek elősegíteni, azok soha se voltak se 48-asok, se függetlenségiak, legkevésbé pedig igaz demokraták.

Nehéz magyar demokraciának lenni! az egyenlő a lemondással!

A közszolgálat minden főbb poleán, majdnem mind arisztokrata, vagy dzsentrí van, így a magyar társadalom polgári elemei nehezen haladhatnak elő, legtöbbször nem is érvényesülnek. Azért a modern demokratikus eszmék, a népies gondolkodás, a polgári érzület csak ritkán hatolhat be a kormányzat és hivatalos világ felsőbb rétegeibe.

De a demokracia ellen legtöbbet vét a magyar sajtó egy része.

Ez dobta a társadalomba a felekezeti gyűlölködés üszkét, ez bátorította fel az ultramontanizmust és feudális arisztokraciát, ez keltette fel a nemzetiségi sovinizmust, használt hangzatos jelszavakat, hogy így a megbomlott magyar társadalom forrongása között, észrevétlenül szolgálhassa a reakciót.

Ez zengte a hozsánát szakadatlanul gróf Apponyinak, ez üldözte a hazafias érdemekben meg-

lett és Morenito anynyira megörült, hogy örömeben föl-ébredt. Egyet nyújtózott és egyik kezéből — óh csoda! — egy fehér pénzdaráb hullott ezüst csezzéssel a köve-zetre... Nem akart hinni sem a szemének, sem a fülének... Fölvette a pénzt. Egy új szép öt frankos volt. A Szűz nem üzött tréfát vele s elmehet a viadalar! — Egy ugrással taipra ugrott és szaladni kezdett a viadal-tér felé.

A mint befordult a San Pablo-út sarkán, összeit-között egy leánykával, ki Triana külvárosban lakott és a kit kis korától ismert és a kit Chatának neveztek. A kis lány nagyon halovány volt s nagy, fekete szemei köny-ben úsztak.

— Mi bajod Chata? kérdé tőle.

— Anyám beteg, mondá a leányka, már két éjjel nem feküdtem le. Ma reggel eljött az orvos és orvosságot rendelt. Elmentem a gyógyszerertárho, de a gyógyszerész nem akart nekem semmit adni hitelbe... Mit tegyek? Ha meghúzzák a harangot neki, az nekem is fog szólni... Nem élem-öt túl!

Morenito egy percig elgondolkozott, elmerülve nézett a Chata fekete, könyben uszó szemeibe, aztán a csoda módon nyert pénzdarábot kis barátjának kezébe tette.

— Nesze, kicsikém, vedd e pénzt; a Szent Szűztől kaptam és ő bizonyára nem neheztel meg azért, ha az anyád felgyógyulására szentelem.

Chata annyira meg volt hatva, hogy még időt sem vett magának arra, hogy megköszönje s a nélkül, hogy egyszer is visszafordulna, szaladva ért a gyógyszerertárho...

Ugy volt megírva, hogy Morenito határozottan elmaradjon az első bikaviadalról. De kárpótlásul még is vidám vasárnapot töltött. E napon a Chata anyja jobban érezte magát és a leányka eljött a vendégfogadó udvarára köszönetet mondani Juanitónak. Egy kissé kicsinosította magát, a Morenítótól kapott pénz maradványából két piros rózsát vett s fekete hajába tűzte.

— Sétálni mentek kettő a Guadalquivir mentén az Alameda virágzó narancsfa alatt.

A tavasz nem tudom miféle lángot lobbantott szemükben és talán még valami gyöngéd érzelm gyújtotta e lángot. A mint egy arnyas rejtkebe értek, magas myrtus

öszült Tisza Kálmánt, ez gyűlöli Wekerlét, Csákyt, Szilágyit; ez ámtija kiesztelt hírekkel a könnyen hívó közönséget, izgatja a szenvedélyeket!

Előbb csak a plutokrácia vásárolta meg a sajtót, különösen a külföldi sajtót.

A magyar sajtó a pénztözsérek befolyása alatt soha se állott, de igen is sajtónk egy része ma már a reakció szolgálatába lépett.

Hova tűnt el a hatvanas és hetvenes évek felvilágosodott s szabadelvű sajtója?!

Ma azt mondhatjuk, — s ez még szerencsénk, — hogy magyar társadalmunk jobb mint sajtónk. A magyar sajtó egy része soha se kutatta miért vándorol ki a magyar földműves? miért semmül meg a magyar gazdatiszti osztály? pedig okát könnyen megtalálhatta volna; hanem csendőrt kívánt állítani a kenyszerzés miatt utra indult szerencsétlenek visszatérésére.

Ha a szabadelvűség győz a mostani nehéz tusákban, akkor megerősödik a magyar demokrácia!

Ha az egyházpolitikai reformjavaslatok megbuknak, akkor a reakció hosszú időre megakasztja a nemzeti fejlődést.

A szabadelvűség ügye, a reformok kérdése, ma nem pártérdek és nem pártkérdés!

A kik ezzé akarják tenni, soha se voltak szabadelvűek, de képtelenek arra is, hogy nagy nemzeti érdekek szószólói s valódi harcosai legyenek!

Azért, midőn a magyar nemzet képviselői, ott az országházban, fölgynének a döntő ütközetre, hogy szavazzanak a demokratikus fejlődésre oly nagyfontosságú javaslatok fölött, nyúljanak keblükbe, ne vezettessék magukat silány pártérdektől, mozduljon meg mind az ott, bármily párti legyen az, — a ki magyar, a kinek ereiben romlatlan magyar vér lüktet, a ki szabad hazát akar, a ki akarja a meggyőződés szabadságát, a ki az egységes magyar államot akarja, a ki mint szabad polgár akarja imádni Istenét, szeretni hazáját, tisztelni s polgári hűséggel szolgálni királyát. Adja arra e korszakos alkotásban talán döntő szavazatát, hogy Magyarország megnyerje a lelkiismereti szabadságnak, mely a polgári szabadságok legdrágábbika, megnyerje az egységes jogfejlődésnek, mely a nemzeti egység alapja, intézményeit.

Andorka Gy. a.

KÖZÉLET.

Levelek az idegenből.

(Rajz a romániai magyarságról)

A Tekintetes Szerkesztő ur kegyes engedelmével, rövid bevezetéssel kell, hogy megkezdjem egyszerű tudósítástomat.

Hiszen egy oly, különben tiszteletre méltó országból indítom utnak közleményemet, mely országnak minden valamire való fia fenn és nagy hívalkodással kérkedik ország-világra szóló nagy szabadságával. Hol, míg a kol-

bokroktól környezve, a lányka hirtelen megölelte Morenit és a legkisebb álszemérem nélkül azt mondta: "Szerelek barátom!" És mialatt a harangok zúgtak, hirdette a húsvét szent ünnepét, e két tizenöt éves gyermek ajkán elcsattant az első szerelmi csók.

Theuriet után Dolores.

Kossuth Lajos amerikai fogadtatása.

(Folytatás.)

Ime Uraim, előterjesztetem álláspontomat. Én egyes és őszinte ember vagyok. (I am a straight forward man). Republikánus vagyok. Bevallottam ezt nyilvánosan a monarchikus, de szabad Angliában, és szerencsém van kijelenthetni, hogy e vallomással ott semmit nem veszítettem.

Remélem nem fogok veszíteni itt a republikánus Amerikában sem nyíltsággal, mely szükség, hogy minden Republikánus főbb tulajdonaihoz tartozzék. Kérem tehát engedtessek meg őszintén és nyilvánosan felállítanom a következő pontozatokat:

1. Hogy becsület- és elvbéli kötelességnek tartom, nem avatkozni bármely pártkérdésbe Önök saját házi ügyeiben. En követelem hazám részére a jogot, hogy rendelkezessék saját magáról; épen így el vagyok határozva, és szükségkép elhatározva kell lennem arra, hogy szem előtt tartsam ugyanazon elvet, itten és mindenhol.

Am gyönyörködjenek mások az elmélet vándorlovagjai szerepében. Én ezt nem teszem. (It is not my case.) Én azon nagy elvnek vagyok embere, miszerint minden nép mint legfőbb hatalom rendelkezhetik saját házi ügyeiben (sovereignty); és én ünnepélyesen tagadom minden idegennek, mint szintén minden idegen hatalomnak azon jogát, hogy a legfőbb hatalmi képességet ellenezhesse (to oppose the sovereign faculty).

2. Büszkén és nyilvánosan teszek vallomást arról, hogy tisztelettel hódolok (my admiration) az egyesülés dicső elvének, melyen nyugszik Önök nagyságának hatalmas emlékoszlópa (the might pyramid), és a melynek

alján növekedtek Önök, 75 évi rövid időköz lefolyása alatt csodaszzerű óriássá, — a világ élő csodájává. — Forró ohajtásom, hogy az Egyesült Államok csillagokkal tündöklő zászlója (star-spangled), mindenkorra egyesülten és egységben lobogjon, mint magasztos diszjele az emberiség isteni eredetének; — és az egyesülés ezen elvéből kiindulva (and taking my ground on this principle of union), melyet mint törvényesen létezőt, mint berendezett alkotmányos tényét látok magam előtt; — nem csupán egy párthoz, hanem az Egyesült Államok egyesült népéhez fogom bizalommal intézni alázatos kéréseimet az elnyomott emberiség segélyezéséért és pártolásaért. Én Önök törvényeit lelkiismeretesen fogom tiszteletben (respect) tartani; de e törvények határain belül felhasználok minden becsületet erőfeszítést (exertion) arra nézve, hogy megnyerhessem Önök munkás rokonszenvét, pénzbeli, anyagi és politikai segédelmét, hazám szabadságának és függetlenségének, hogy kérelmezhessem azon remények valószínűségét, melyeket Önök nemeslelkűsége felkeltött bennem és nemzetem keblében, mint szintén Europa elnyomott keblében is (in my people's breasts and also in the breasts of Europe's oppressed nations). Minél fogva

3-or Kérem, engedtessek meg őszintén kijelentem, hogy célom az, miszerint hazám visszahelyeztessék teljes élvezetbe a függetlenségi nyilatkozat azon cselekményének, mely nemzetem jogszerűen létező egyetlen köztörvényét képezvén, jogszerűségéből az idegen Orosz fegyverek erőszakos betörése által (violent invasion) semmit nem veszített; és a mely ennél fogva, teljes jogcím-mel bír arra, hogy elismertessék az Egyesült Államok népe által, melynek voltaképp létezése (the very existence) alapított egy hasonló függetlenségi nyilatkozatra. Ekként kifejtvén célomat, kérem engedtessek meg kijelentem, hogy én Önök dicsőséges partjaira (to your glorious shores) nem jöttem boldog nyugalmat élvezni. — Nem jöttem azon szándékkal, hogy személyes kitüntetés diadaljeleiben részesítsem, vagy hogy népies ünnepélyek tárgyául szolgáljak (to gather triumphs of personal distinction; or to be the object of popular honours); hanem jöttem mint alázatos kérelmező hazám nevében, mint annak szabadon választott alkotmányos főnöke (chief).

(Folyt. köv.)

tartja ezeket evidenciában? Senki. Ma e városban lakik, holnap már egy messze-távoli városba költözik. Itt bujkálva, ott nevéét változtatva meg tud menekülni a baj elől. Ki keresi és hol keresse? És ehez sokan értenek. Ok e szabad országban szabadonok Cseréli nevét, cseréli vallását, cseréli nemzetiségét az idő és körülmények szerint. Született gyermekét, ha nyitg neki — eladja. Mert akadnak a városban vagy falun jobb módú vagy szegényebb oláh családok, kik babonából vagy miből? — elveszik az ily elárvultakat, a hogy ók mondják „Sufletre” — a lelkükért — örökre és fölnevelik, mint tulajdon gyermeküket — oláhok.

(Vége köv.)

Nemai.

EGYHÁZI ÉLET.

A külső vallásosság kérdéséhez.*

A legvérmesebb optimista is kénytelen ma beismereni, hogy a külső vallásosságban hanyatlottunk. Nincsen többé szorgalmas templomjáró közönségünk. A mult idők ájtatos, énekelgetni szerető alakjai kivesszék stb. Igy kezdi Péter Mihály — bizonyosan ev. ref. lelkész — e lap 18. számában, „A külső vallásosság” című szírműt. S mitűn elkeseri, hogy „a külső vallásosság” a gyengülése mindig a veszély csirait hordja magában, javasolja, hogy az isteni tiszteletet (t. i. templomit), ismét vissza kell állítani arra a piederstáira, melyen eddig állott; a népet meg kell tölteni azzal a buzgósággal, a melyről eddig oly híres volt.

Lássuk, miben találja cikkíró e külső vallásosság buzgóság kétségbejött hanyatlásának okait s mi módokat ajánl annak megszüntetésére!

Mielőtt azonban ezeket elősorolnám s az azokra vonatkozó nézeteimet, tapasztalataimat elmondanám, szükségesnek látom kijelenteni, hogy P. úr a külső vallásosság alatt, — mint kezűnk alatti cikkéből kitűnik — egyedül a templomi közönséges isteni tiszteleteket érti, mintha más ahoz nem is tartoznék. Ugyanazért észrevételeimmel én is csak e szűk keretben maradok.

P. M. ur szerint „ma minden visszás állapot egy részét a helytelen nevelésre vihető vissza, hogy t. i. a ma sokat hibázó orvosi tudomány a tulságos ovatosságra intésben kihagyta a testedzés lajstromából a *templomot*, mely valami más (bizonyosan szellemi) hadgyakorlatra nevelne bennünket.” „Ez oktan okásban rejlik — mondja tovább — egyrészt intelligenciánk templomkerülése. A gimnáziumok adják a nemzet elite-közönségét; tőlük függ, hogy ez mily ránevelést kapott az iskolában.” stb. Második okául e ferde állapotnak azt állítja, hogy az nem más, mint „qualifikálatlan éneklésünk, mely egy intelligens, műzlessel bíró ember keblét csak felháborítja.” A harmadik ok — ugymond — a templomi katedra, melyet ma korszerű nimbusz nem vesz körül (!?) „Ki ne látná, hogy a mai előre haladott műveltséghez mért átlagos értelmi színvonalunk alacsony, predikálásunk sablonos, látkörünk szűk, nyelvünk erőtelen. biblia-ismere-tünk hiányos (!?)”

S hogyan akarja, vagy látja jónak, a bajt orvosolni? . . . Ugy, hogy az egyházmegyei látogató uraknak jusson eszébe a mult időknek az a szép szokása, a mikor megkérdezték, hogy iskolás gyermekeink páros sorokban, tanítóik vezetése alatt vonultak és vonulnak-e az Isten házába? A hol lágy éneklésük oly kellemesen olvadt össze a hívek hangjával! Tehát ennek így kelene szerinte történni! A gimnáziumoknak meg a templomba-járára rá kellene nevelniök a belőle kikerült elite-közönséget! A papoknak pedig oda kellene hatniök, hogy legtöbbször nyomorult életviszonyaik, melyek a magokra vonatkozó fentebbi ószinte vallomásból világosan látható mizériáknak szülő okai, javittassanak, mert szerinte, ma ez a nem megvetendő kérdés az achillesi sarkpont!

It a verbum regens!

Én pedig mindezekre a következőket mondó vagyok.

A külső vallásosság a nyilvánulása; ha pedig nem az, akkor farizeusság. Farizeusok ma is nagy számmal vannak, kik örömet imádkoznak és képmutatószkodnak a gyülekezetben, szívök, lelkök pedig mint a festett koporsók, rakvák undolsággal. Viszont számtalan ama kegyes, istenfélő keresztyén hívek száma, kik az igazi vallásosságát nem a külső ceremóniákban, templomok gyakorlásában, hanem lelkiismeretük tisztaságában, családi, felebaráti, polgári, hivatali s hazafiai kötelességük hű és pontos teljesítésében találják. S jól tudván azt, hogy Isten nemcsak a Sionon, Garizim hegyén, avagy kézzel csinált templomokban lakik, mert az egész nagy mindenség az ő temploma, a hol mindenütt jelen van s valahol egy benne bizó képmása öröminek vagy kétségbeesésének közepette hozzá kiált, meghallja s ha bölcsesége jónak látja megadja, a mit tőle kének: nem mehetvén ok a híveknek seregébe, ott imádják s áldják az ő jó teremtojök a hol lehet s ugy, miként azt saját körülményeik közt szívök és lelkök sugallja.

S meggondolva azt, hogy korunkban már — hála legyen érte a bölcs gondviselésnek! — népnevelés, földmívelés, ipar, kereskedelem, tudomány, művészet mind fejlettségben, mind terjedelemben sokkal magasabb fokon áll, mint sem megelégedhetnék oly kevés idővel és munkaerővel, mint még csak néhány évvel is ennekelőtte; meggondolva továbbá azt, hogy ma már az előbbi tényezőkkel karöltve járó műveltségél fogva az irni, olvasni tudók, bibliák, imakönyvek, szükséges hasznos és szórakoztató könyvek, folyóiratok, hírlapok száma is hasonlatlan mennyiségben felülmúlja a mult időbelieket, okos embernek pedig a kor szellemét meg kell érteni s a korral együtt kel. haladni, hogy el ne maradjon: csoda-e, ha templomaink ma nem oly látogatottak, mint voltak ennek előtte, különösen a nemzeti elnyomatás és üldöz-

* Adjuk e cikket, mert a fontos kérdés minden oldalról való megvilágítása követeli. Mi a templomba járást derék és szükséges dolognak tartjuk, mint az ünnep- és vasárnapok megszentelését. Felekezeti iskolákban óhajjuk az ifjúság istentiszteletek rendezését. Hogy azonban a mai predikálási modor sablonos, az éneklés sok helyütt gyarló: ezt kiváló egyházi férfiak is hirdetik. Szerk.

terések szomorú korszakában, midőn az eltiport magyarok magát még kisírnia sem volt szabad és csak templomaink voltak azon szent helyek, hová méltán áhított testünk. Ielkünk kisírni panaszainkat, vagy kibuzogni halás örömlünket.

Nem gyermekeink és a magunk egészségének az orvosok által javasolt, vagy magunk által önként, természeti tudományok alapján érvényesített oktan óvása, sem nem a mai nevelés ferdesége, — a mit nemcsak hogy el nem ismerünk, de határozottan vissza is utasítunk! — még kevésbé éneklésünk, melyet cikkirő kvalifikálatlan borzasztó minőségűnek nevez. — okai templomaink ürességéak, hanem az általam felsorolt örövendés tények.

P. M. lelkész úr ugyan nem csak a mai orvosok, tanárok és tanulók szakavatottságát, lelkiismeretességét és vallásos buzgóságát állítja pelengérré. az által, hogy a régiebbek munkálkodásának eredményeit dicsóiti, a maiakét pedig gyalázza; hanem önmagát s önmagával együtt az összes lelkészi kart is megyalázza fentebb szóról-szóra idézett oktanai nyilatkozatával. Ugyan a ki magát nem tudja becsülni, becsülhet-e másokat?! S ha amaz oktanai vallomás, avagy önvád igaz volna, kellene-e több ok a templomok ürességeire?! De azt hiszem, nem én vagyok az egyedüli, ki azt is visszautasítom az illetőnek csak önmagára, mivel kiki legjobban ismerheti önmagát.

És miért ez a sok esodás korszellem elleni harc?! Megmondja végül önmaga. Persze ott más tényezőkre már nem gondol. Minek is gondolna! Azok elégedjenek meg Isten ígéjével!

X. y.

A saápi (Biharm.) lelkészi állomásra folyó hó 21-én tartott választáson, egyhangúlag Mészáros Lajos karcagi segédlelkész lett megválasztva.

Az alsózempléni ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlését ma tartja Sárospatakon. Tegnap tanügyi bizottsági ülés volt.

A Vári Szabó Sámuel halálával üresedésbe jött tiszaföldvári I. oszt. lelkészi állásra a jelentkezett 13 pályázó közül kijelöltettek: Győri Lajos kenderesi, Nagy Imre ugrai, Sarkadi Nagy Imre tiszai, Szabó László tiszai-ugri és Zoványi Jenő kolozsvári rendes lelkészek.

TANÜGY.

Török József dr.

1815—1894.

A debreceni főiskola elhunyt jeles tanára, kinek gyászjelentését lapunk mult számában közöltük, egyike volt azon keveseknek, kik pályájukat kezdettől végig egyazon lelkesedéssel szeretik. Hosszú közpályája alatt magának szép nevet és elismerést szerzett, a társadalomnak pedig, a melyben élt, lelkiismeretes munkásságával, széles körű, alapos tudásával nagy hasznára volt.

Született 1813. okt. 14-én Alsó-Váradon, Bars megyében. Atyja ugyanott ref. lelkész volt, ki úgy az ő, valamint bátyja Pál, a későbbi híres superintendens neveltetésére nagy gondot fordított. A gimnázium alsó osztályait Selmeceen végezte, azután Debrecenbe ment s ott a felsőbb osztályok kitünő befejezése után végig hallgatta a bölcsészeti, jogi és theologiai tanfolyamokat is. Vonzalma azonban a természettudományok apolására ösztönözte, melyeknek Debrecenben csak kevéssel előtte is nem egy kitünő művelője volt (Földi, Fazekas, Szentgyörgyi). 1836-ban azért Pestre ment orvosnövendéknek s 1842-ben már doktori diplomát szerzett. Tudásvágya azonban nem elégedett meg az itthon szerzetekkel külföldre ment s Párisban, még előbb Berlinben különösen sebészettel foglalkozott s az operációban tanúsított ügyességével, tudásával nagynevű tanárainak elismerését és szeretetét vívta ki magának. Hallgatóit még Bécsben is, majd hazajövén 1843-ban orvosi gyakorlatot kezdett Pesten, folytonosan működővén szakjában iradalmilag is, melynek eredményeként már 1843-ban levelező tagja lett az Akadémiának. 1847-ben lett debreceni tanár, mint a híres Csécsi Imre utóda; tanársága mellett azonban megtartotta orvosi gyakorlatát is. Tevékeny része volt a szabadságharc mozgalmában; Debrecenben két hónapig kórház főorvosa lett, majd Szemere B. belügyminiszter 1849. májusban miniszteri tanácsosnak nevezte ki az egészségügyi osztályhoz. A világi fejezetét elután ismét elfoglalta tanszékét s nem is vált meg attól haláláig. Egymásután jelentek meg tudományos értekezései, melyekért az akadémia 1858-ban rendes taggá választotta. Ötvenkét évi orvosi gyakorlata és 46 éves tanári működése alatt nagy tudománya mellett, mint a koporsója fölött gyászbeszédet mondó lelkész, Dicsőfi József, szépen kiemelte, legjobban és legszebben jellemezte őt humanizmusa és igazi vallásossága. Betegéhez és tanítványaihoz mindenkor a legnagyobb előékenységgel és szeretettel viseltetett s azoknak szeretetét bizalmát mindig meg tudta magának szerezni. Bár a természettudományok haladásával mindig lépést tartott, annak mai naturalizmusából nem volt benne semmi sem, s soha sem a katedrálról, sem társalgás, vagy tudományos vitaközöség közben nem hagyta el ajkát olyan kifejezés, mely a vallást csak legtávolabbról is sértette volna. Családi élete nem volt boldog; feleségét és egyetlen leányát korán elvesztette, szeretetre vágyó lelke azért egész melegséggel mostoha gyermekei, de leginkább a társadalom és tanítványai felé fordult. A főiskola növendékeit több évtizeden át ingyen gyógykezelte, s ebben, valamint tanításában annyira lelkiismeretes volt, hogy még utolsó betegségében is, mikor már ágyát el nem hagyhatta, magához hívatta hallgatóit s a beteg növendékeket ágyában felülve vizsgálta meg s tett rendeléseket. A jogakadémia újabb szervezése óta csak törvényszéki orvostant s közegészségtant adott elő, előbb azonban vegytant, növénytant, élettant és ásványtant is, s különösen vegytani és élettani előadásai nagyon híresek voltak.

A milyen áldás és büszkeség volt ő a főiskolának és Debrecen közönségének, halála épen olyan veszteség lett és sok ezer ember halás részvéte kísérté a sirba, az igazán megérdemelt nyugalomba.

A debreceni kereskedelmi akadémia volt tanítványait fölkéri az igazgatóság: jelentsék be f. hó 31-ig jelenlegi alkalmaztatásuk minőségét és javadalmát, hogy a tanítványok új palotájának fölavatása alkalmából kiadandó emlékkönyvben az érettségivel távozottak teljes névsora közölhető legyen.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Kossuth halála. Kossuth halála, az érette érzett általános nemzeti gyász, eltemetésének körülményei, a kegyelet megsértése miatt részint jogosan, részint jogtalanul kifejlődött tüntetések a fővárosban — ezek foglalják magukban most Magyarország egész politikai életét.

Az, hogy ott, ahol a nagylelkűség és feledés magaslataira kellett volna emelkedni a magyar történelem e fényes alakjával szemben, nem voltak képesek feledni s nagylelkűek lenni; az, hogy a nemzet vérmesebb része azt, ami csak önkéntes megnyilatkozás lehet, ki akarta erőszakolni; az, hogy a Kossuth halála nyomában kifejlődött zavarok és félreértések a kormány és a reformjavaslatok sorsát is kétségessé tehetik, amire a politikai élet lesipuskái számítottak; mindez együtt a nemzeti gyász impozáns méltóságának megzavarását, a szenvedélyek felkőrcsölését, a fővárosban utcai tüntetéseket, a polgári elem, a rendőrség és katonaság véres összeütközését idézte elő, sőt sokan már a kormány lemondását várják, (hisz ezt ezek a „sokak” mindig várják) a sötétebben látók pedig már az alkotmány felfüggesztéséről és a provizorium létesítéséről álmodoznak, közben pedig Kossuth drága hamvainak hazahozatala is kétségessé vált rövid időre.

A fővárosi sajtó nagyobb része pedig, dacára, hogy az írók és hírlapírók köre az „Otthon” csillapító, felhívást adott ki, nem hogy mérséklőleg hatna a kedélyekre, hanem szenzációs tudósításaival inkább éleszti a tömeget a nélkül, is lángoló szenvedélyt.

De tarsunk sorrendet az események elbeszélésében. A fővárosban a vihar március 22-ikén tört ki és pedig nem habozhatunk kijelenteni, hogy a *vezérelte hívatott némely hivatalos személyek helytelen eljárása folytán*. Ugyanis a nemzeti színházra és az operára nemcsak gyászlobogót nem tűztek ki, hanem az előadások beszüntetését sem rendelték el.

Azt, hogy a gyászlobogót a m. kir. operára kitűzzék, jogosan követelni nem lehet, mert az a király ajándéka a „király háza” mint mondták, a király pedig Kossuthal szemben nem helyezkedett a feledés állapontjára, — s neki ahoz joga van. De már az helytelen volt, hogy az előadások beszüntetését el nem rendelték, mert ha a külső gyász, — a fekete lobogó mellőzésében megvan adva a Felsőnek, amit ő méltán megkövetelhet: a nemzetnek is megadandó, ami őt illeti: hogy elsőrangú műintézetnek, melyet a királyi nagylelkűség a nemzetnek ajándékozott, nyilvános mulatsága ne bántsa a közösen és osztatlanul érzett nagy fájdalom.

De már a nemzeti színház a nemzet közadakozásából fölállított műintézet, melynek multja szoros kapcsolatban áll azokkal az eszmékkel, melyekért Kossuth 1832-től 1848-ig küzdött; melynek multja az 1848. márciusi diés napokkal is benső összefüggésben van. Ide már kötelesség lett volna azonnal gyászlobogót tűzni ki s az előadásokat beszüntetni.

Megvalljuk, azt sem értjük, hogy miért nem lehet megengedni az állami épületekre — kivéve a katonaiakat, melyek politikai természetű dolgokban úgy sem vehetnek részt — a gyászlobogókat kitűzni. Ha megengedi a kormány, hogy a nemzeti színházban, muzeumon, akadémián, szíval a nem szorosan állami intézeteken gyászlobogó lengjen, azzal elősmeri — s ez teljesen igaz is — hogy a Kossuth halála nemzeti veszteség és gyász; de hát az állam nem a nemzet? az állam nem a nemzet kedvéért van?

S ha a képviselőház, a főrendiház gyászolhat, miért nem tűzhetnek gyászlobogót a nemzet felelős miniszterei, kik e házaknak felelősek, vagy egy sóhivatal, vámhivatal, vagy a kassai kir. jogakadémia?

Ha a miniszterek fekete ruhában jelenhettek meg a gyász jelöl, a képviselőház ülésén, a miniszteriumok s állami hivatalok nem jelezhetik a gyász külsőleg, holott a miniszterek vezetése alatt állanak?

Halálával és köszönettel tartozunk a Wekerle-kormányának, mert látjuk, s abból, amit láthatunk, még inkább érezzük, hogy együtt érez, együtt gondolkodik a nemzettel; jól ismerjük és méltányoljuk azokat a nagy nehézségeket és ellentéteket, melyeket nekik, mint nemcsak a nemzet, hanem a korona mandatáriusainak is le kell győzniök; s például teljesen kielégítőnek találjuk azt, amit e kormány a képviselőházban Kossuth emlékének megőrkítésére tett s tenni ígért; azt sem szabad felednünk, hogy ez ideális törekvésű eszmékért, elveikért hevülő kormány fennállásának rövid ideje óta folyton a scyllák és kharibiszkek között evez: de azért a nemzeti gyász külső kifejezésének, mely igaz, hogy külsőség, de a belső érzelmek nyilatkozata, a lobogók gyásznyelvének többet engedhetett volna.

Visszont az előbb intelligens tüntetők hibásak, midőn az operára gyászlobogót tettek föl; a tüntetések későbbi elfajulása, ablak, és utcai lámpabeverések s más ilyesfélék pedig — épen a nemzeti kegyelet szempontjából — époly megbocsáthatatlan bűn, mint a fővárosi rendőrség brutális magatartása.

Visszatérvén az események regisztrálására, április 22-én a nemzeti színházban előadás volt hirdetve, gyászlobogó pedig nem volt kitűzve. Intelligens férfiak s egyetemi polgárok küldöttségileg is kérték az intendánstól az előadás megneemtartását, de az intendáns a belügyminiszterre hivatkozva, megtagadta a kérés teljesítését. Ekkor elhatározták, hogy a hely színben akadályozzák meg az előadás megtartását. Cédulákat nyomattak s azt oszto-

gatták, fölkérvén a közönséget, hogy ne menjen színházba; majd az előadás kezdete előtt többen megjelentek a nemzeti színház előcsarnokában, s a bemenni akaróknak bemutatván magukat, fölkérték a távozásra s ennek legtöbb esetben fogadata is volt: s mikor az előadást mégis megkezdették — előre váltott jegyeikkel — ok maguk benyomultak a terembe s lehetetlenné tették az előadás megtartását. Majd aztán a közel szomszédos „Otthon” erkélyéről hoztak egy fekete lobogót s feltűzték a nemzeti színházra.

Céljukat elérvén, az operához vonultak, hol nemcsak a kitűzött előadás megszüntetését követelték, a mi teljesen méltányos volt, hanem — a mi a kir. ajándékot képező operaházat illetőleg helytelen kívánság volt — a fekete zászló kitűzését is, s mikor sem egyiket, sem másikat meg nem nyerték, itt még óriásibb arányokban ismétlődött a nemzeti színház előtti jelenet s a vége az előadás megakadályozása s a fekete zászló kitűzése lett.

Ettől kezdve következnek a tüntetések elmaradhatlanul sajnos következményei: a magán- és közvagyonban való kártételek, rendőri brutalitások, katonai karhatalom kirendelése s rendesen ártatlanok, — a tüntetésben részt sem vett egyéneknek, kinek dolgot arra vitt, vagy kíváncsi nézőknek ütlegetése, letipratása, kaszabolása.

A *Somossy-féle* orfeum ablakait, mert ott is előadás volt, a tömeg kődarabokkal bezúta, — ekkor mar az egyetemi ifjuság visszavonult s a „mob” vette át rendes szerepét; majd a gázlámpákat törtek össze; a lovasrendőrök pedig neki ugráltak a tömegnek s ütötték, vágták, a hol érték s a kit érték.

A hajnali órákban azonban, hivatalos rendeletre, mindkét színházról levették a gyászlobogót; ez új és fájdalom. véresen végződött izgalom okozójává lett.

23-án délelőtt a képviselőház előtt gyűlt össze a tüntetők tömege, — egyetemi polgárok, hírlapírók, kiket kötelességük szőlított oda, de természetesen másféle elemek is. Részben az a kíváncsiság is hozta őket, hogy mit határoz a képviselőház a Kossuthnak adandó gyász-tiszteletnyilvánítás módját illetőleg. Ekkor *Kolozsvári* rendőrkapitány durva brutalitással akarta előbb az ifjuságot szétkergetni s ennek köréből egy orvostanhallgatót le is tartóztatott, majd a képviselőház lépcsőzetén csoportosult hírlapírókat szőlította föl távozásra s mikor ezek elomuttatták a főkapitány igazolványát, mely a rendőri kordonon belől való tartózkodást is megengedi nekik, állítólag azt mondá: „Fütyölök a főkapitány igazolványára” s durva inzultusok közt kergetettette szét a hírlapírókat s neki ment a tömegnek is. Majd a nemzeti színház előtt ismétlődtek az előbbi jelenetek s a tömeg csak akkor nyugodott meg, midőn Rohony Gedeon képviselő a miniszterelnök kijelentése alapján megnyugtatta a tüntetőket, hogy a gyászlobogót ki fogják tűzni, a mi tényleg itt is, az operaháznál is megtörtént, azonban utóbbi helyen Wekerle nem tett ily intézkedést s a zászlót csak az ő tisztán a nemzeti színházra vonatkozó szavainak félreértése folytán tűzték ki s később le is vették. Ez új zavargásokra adott okot, melyek ismét a már szokásos rendőri atrocitásokkal végződtek. Este azonban a Kálvin-téren és Keckeméti utcán — mint a fővárosi lapok írják — valóságos vérengzést művelt a kirendelt katonaság. E napnak 18 sulyos, sőt némely közlések szerint halálos sebesültje volt.

Másnap s azóta a tüntetések nem ismétlődtek, mert a Kossuth fiai értesülve rólok, táviratilag kérték föl a főváros közönségét a nagy halotthoz méltó s minden tüntetést kizáró magatartásra, kijelentvén, hogy ellenkező esetben kénytelenek volnának az atyjuk holttestének hazaszállítására vonatkozó engedélyt visszavonni.

A protestánsok és Kossuth. Kiss Áron református püspök, a hazánkat ért nagy veszteség hírére, körlevélben hívta fel a kerület lelkészeit, hogy a harangokat a gyász jelölül meghuzassák, az egyházi épületekre fekete lobogókat tűzessenek és a temetés napján gyászistentiszteletet tartsanak. A debreceni református presbitérium pedig elhatározta, hogy Kossuth Lajos családjához részvétiratot intéz, a ravatalra pedig koszorút küld. A budapesti temetésen a püspök vezetése alatt küldöttséggel képviseltem magát s a gyászszertartás alatt a harangok zogni fognak. Az ifjuság élén a tanári karal emlékkönyvet rendez Dicsőfi lelkész nagypenteki szentbeszédében megemlékezett Kossuth Lajosról, az eszmék vértanujáról.

Koronás fő és Kossuth. Az olasz király nagy, nemes lelkének adott méltó kifejezést, midőn *Crispianek* azt a rendelkezést adta, hogy *Voli* turini polgármester által fejezze ki a családnak igaz részvétét Kossuthnak, — a mint a király mondja: „diéső” atyjuknak halála miatt.

A Kossuth-család. A Kossuth-család, valamint Basso dr. is a temetés alkalmából a főváros vendégei lesznek. Kossuth Lajos Tódor csak 3 napig marad itt, ellenben Ruttkayné Magyarországon marad, Kossuth Ferenc pedig valószínűleg Magyarországon fog megtelepedni. Kossuth teljesen szegényül halt meg. A könyvtára 16 ezer forint vételárából 10 ezer forintot Ruttkaynénak adott. Basso dr., ki teljesen Kossuthnak szentelte magát s e miatt egészen szegény ember, valószínűleg Budapesten telepszik meg.

A temetés. Turinban szerdán lesz a temetés; a holttestem, melynek balzsamozása rosszul sikerült, szerdán este indul a felé a haza felé, melyé volt, míg élt, szívének minden dobbanása. Budapestre pénteken délben érkezik. Csáktornya lesz az első magyar község, melyet érint. A nagy halott ravatala a nemzeti muzeum oszlop-csarnokában lesz fölállítva.

A gyászszertartást rendező székesfővárosi bizottság a következőket teszi közé:

A vidékről oly nagy számban érkeznek távirati egy- és ugyanazon dolgokra vonatkozó tudakozódások, hogy azokra most már lehetetlen egyenkint felelni, miért is általában felkérjük a t. közönséget, hogy a gyászszertartások részleteit illetőleg a napilapok közléseit legyenek szivesek figyelemmel kísérni.

Az eddigi megállapodásokhoz képest a következők közöltetnek:

1. A temetés vasárnap, április hó 1-én délelőtt 10 órákor lesz a Nemzeti Muzeum csarnokában.

2. A megjelenés, fölőseges mondani, hogy fekete ruhában, de lehetőleg fekete magyarban történjék.

3. A küldöttségek maguk határozzák meg gyülekezési helyét s testületileg vonuljanak a gyászszertartások színhelyére.

4. A gyászkiéretben zászlók alatt s feltűnő helyen kitűzött jelvényekkel résztvevő küldöttségek, testületek, egyesületek, körök, kaszinók stb. között osztályozás nem tétetik, hanem a helyszínére érkezés szerint állanak fel a gyászkiéretbe és a gyászkocsi előtt haladnak.

5. A gyászkocsi után a család, a törvényhozás, a székesfőváros törvényhatósági bizottsága, a törvényhatóságok, az ügyvédi kamara és kereskedelmi és iparkamara küldöttségei mennek.

6. A koszorúk csütörtök, március hó 29-ének d. e. 10 órájától d. u. 6-ig. pénteken, 30-án d. e. 10-től déli 12-ig és szombaton, 31-én d. e. 10-től u. 6-ig a Nemzeti Múzeum nagy csarnokának bejárata előtti tornácra az ott működő koszorúkat összeíró bizottság által fognak átvétetni. Koszorúk átadása alkalmával kívánatos, hogy a koszorút adó neve és a feliratok külön papírra írva az összeíró bizottságnak átadassék.

7. Rózsavölgyi Gyula tanácsnok ur vezetése alatt egy lakásközvetítő iroda működik (IV. ker., Kalap-utca 6. sz. a.), mely irodában lakások vannak kibérelésre előjegyezve. A ki tehát ily lakást kibérelni óhajt, az Rózsavölgyi tanácsnok urhoz forduljon.

Előreláthatólag óriási lesz a tolongás Kossuth ravatalához. Ezen a rendezőség több tagja úgy szeretne segíteni, hogy a ravatalt már pénteken és szombaton egész éjjel láthassa a közönség. Ha a terv nem ütközik közbiztossági nehézségekbe, talán foganatosítják.

A temetést valószínűleg Sárkány Sámuel ev. püspök fogja végezni. A temetésre menő küldöttségek a Kossuth-temetést rendező bizottságnak (Budapest, új-városház, I. em. 15. sz.) legkésőbb e hó 30-ig bejelentendők.

A genouai osztrák-magyar főkonzul megküldte a Kossuth-családnak a cs. és kir. közös külügyminisztérium engedélyét arra, hogy Kossuth holttestét Ausztrián keresztül szállíthassák.

A magyar hölgyek részvét-feliratot intéztek Ruttkaynéhoz.

A gyász. Lapunk tere nem engedi közölni azon vidékek, városok, községek, egyesületek stb. neveit, melyek a nemzet gyászában részt vesznek. De annyit mondhatunk, hogy az egész Magyarország mely gyászban van. Csak példaképpen említem föl, hogy Tiszafüred lelkes uri hölgyei nyakukon gyászfátyolt viselnek. A katolikus egyház tüntetőleg tartja távol magát a gyásztól, de vannak egyes derék egyházközségek, melyek kivételt képeznek, pl. Kunhegyes, Tiszafüred, kath. templomain ott lobog a gyászlobogó.

Egy szerény kérdés. A tisztelt utca tisztelt és nem tisztelt elemeivel zug és a királytól, kormányától követeli a kegyelet érzelmén is tulmenő hódolatot Kossuth Lajos iránt s kívánja, hogy a királyi és állami épületekre fekete lobogó tétessék.

Ez az utcai hazafias felháborodás éppen nem ütközik meg azon, hogy a katolikus templomokon plebániákban sehol egy zászló kitűzve nincs.

Mi protestánsok templomainkban mindenütt meggyászoltuk Kossuth Lajost. Megadtuk a nagy hazafinak a mi őt illeti, de megadjuk a legmélyebb tiszteletet, az alattvalói hűséget és hódolatot királyunknak.

Vagy talán a tüntető urak szerint a királynak kell alattvalói szerepre vállalkozni, míg a kath. klérus Kossuth Lajos, király és nemzet felett áll?

Mégis néha belevegyl a hazafias felháborodásba korunkat jellemző egy kis ultramontan iz is. A. Gy.

Külföld.

London. márc. 26. A Timesnak jelentik Párisból: A dán király egy spanyol államférfi fogadtatásánál kifejezte a reményét, hogy Európa nemsokára a katonai hatalom leszállításának útjára lép. Vilmos császárral erről a dolgról nem beszélt. De Umberto király bizonyára nem ellenézné a katonai terhek megkönnyítését. Spanyolország Franciaországhoz való közeledése által bizonyítja, hogy csakis a békét óhajtja. A király meg van győződve róla, hogy Oroszország, Ausztria-Magyarország, Spanyolország és Olaszország is egyaránt óhajtják a terhek csökkentését, a melyek minden nemzetre nyomasztólag hatnak.

Brüsszel. márc. 26. Megerősítik, hogy a király úgy Bernaert, mint Lejeune igazságügyminiszter lemondását elfogadta. A többi miniszter megtartja tárcáját. Demayr pénzügyminiszter, Begersen képviselő igazságügyminiszterre nevezetett ki. De Burlit eddigi belügyminiszter megtartja tárcáját s miniszterelnök lesz.

Moszkva. márc. 26. Mint a Moszkovszkija Vjedomosztij jelenti, az orosz-osztrák-magyar kereskedelmi szerződés megkötése a legközelebbi napokra várható.

Császári vendégek Abbaziában. A „B. H.” írja: Ámbar állandóan fúj a csipős, hideg szél, az ünnepnapok alatt Fiumében valóságos ostrom alá vették az Abbaziába járó gőzösöket. A császári pár husvét vasárnapján nem feledkezett meg a gyermekeknek kijáró piros tojásokról: a császár és császárné tegnap délután tojásokat és egyéb ajándékokat rejtettek a kerti bokrok közé, a melyeket azután a kis hercegek nagy örömmel kerestek meg. Ma délelőtt a császári család részt vett a Moltke hajó födelzetén tartott istentiszteleten, azután a *Christabel* yachton kirándulást tettek apart mentén. D. u. a Moltke hajó legénységének rendeztek ünnepet az Abbazia és Volosca közti erdőben, az ünnepen a császári család is megjelent, kosárszámmra osztogatva a piros tyuktojásokat a matrózoknak. Vilmos császár ápril közepéig akar itt maradni, azután Eisenbachba utazik, hogy részt vegyen a thüringiai vadászatokon. A császári pár jövő szombaton egy napra Velencébe megy. A magyar király csütörtökön, reggeli 7 óra 40 perckor fog Matuglien át Abbaziába érkezni. *Eulenburg* gróf nagykövet tegnap este érkezett Abbaziába.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Március 23. *Bánffy* Dezső elnök mély csöndben teszi meg szomorú jelentését, hogy *Kossuth Lajos meghalt*. Mindjárt az első szavaknál, az egész képviselőház, vele a karzati sokaság felállott és azt állva hallgatta végig. A nekrológ elmondása után elnök a nagy gyász kifejezésére vonatkozólag javaslatot terjeszt elő, melynek lényege a következő: A képviselőház megemlékezve Kossuth Lajosnak hervadhatlan érdemeiről, kimondja, hogy elhunyt feletti fájdalomnak és részvételnek jegyzőkönyvileg ad kifejezést s megbizta elnököt, hogy erről a gyászoló családot értesítse; kimondja, hogy magát a temetésén a ház elnöke által alakítandó küldöttséggel képviselteti, hogy a küldöttség útján a ház nevében koszorút helyez ravatalára és hogy nyilvános ülést a végtisztesség befejezéseig nem tart.

Mély csöndben áll fel ezután *Justh* Gyula és hévvel előadott beszéde után 10 pontból álló határozati javaslatot terjeszt elő, mely a függetlenségi és 48-as párt követeléseit tartalmazta. Lényege az, hogy a nagy halott emléke törvénybe iktatassék. Ezzel egyetértelmű javaslatot terjeszt elő a függetlenségi párt nevében *Herman* Ottó is. Majd *Apponyi* Albert terjesztette elő 11 pontu határozati javaslatot, melyben Kossuth érdemeinek jegyzőkönyvi megörökítését, a temetési költségeknek a ház penztárából fedezését s az állítandó szoborra társadalmi uton a ház külön bizottságának vezetése alatt adományok gyűjtését ajánlja. Most *Wekerle* Sándor miniszterelnök szólalt fel. Meleg hangon emlékezik meg Kossuth roppant érdemeiről s hozzá járul a kegyelet és tisztelet megnyilatkozásához. Szóla a maga részéről, a képviselőház elnöke által benyújtott javaslatához járul hozzá.

Ezután elnök a vitát bezárja és a hat. javaslatokat szavazás alá bocsájtja. A szavazás névszerint történik. Végeredményben 57 szótöbbséggel az elnöki javaslatot fogadja el a ház.

Elnök kéri, hogy a jegyzőkönyv azonnal hitelesítessék, a mennyiben a főrendiházzal a határozatokat sürgősen közölni kell. A ház ehhez hozzájárul. Az ülés beveződik.

TUDOMÁNY.

A suggestio (sugallat) és a vele való gyógyítás.

Az «ÓRÁLLÓ» számára

írta: **N é m e t h y S a m u d r.**

(Folytatás.)

Betegünk hallván egyes csodagyógyulásokról, melyek párizsi szent Ferenc sírjánál történtek, 1731 auguszt. 9-ikén fölkerít egy asszonyt, hogy menjen el a szent helyhez s itt imádkozva értesse, az általa adott inggel érintse meg a szent sirt s ennek földjéből hozzon neki. Másnap reggel ez meg is történt. A szent sittal érintkezés jött ing felvétele után való harmadik nap estéjén a beteg már kezdte érezni a csoda hatást, mert ágyában, hol a hűdés miatt eddigelé mindig csak háton feketett, megfordulhatt. Az emlére helyezett föld is kezdte nyilvánítani hatását, mert a vizenyős daganat elmúlt és a seb száradni, összehúzódni, gyógyulni kezdett. A legközelebbi estén egy újabb csoda. A hűdött vétagok, melyek hidegségük, halvány színük és mozdulatlanságukkal hosszú időn keresztül oly képet nyújtottak, mintha el volnának halva, lassan fölmelegesznék, élénkebb színt nyernek és mozgathatóvá válnak. Az összehúzódás eltűnik, a beteg magát fölemelkedhetik, lábaira állhat, karját használhatja, maga felöltözködik és megfésülködik. A csoda bekövetkezett, miközben a teljes gyógyulás még 15 napig tartott, midőn a seb behegedése is megtörtént s erre 5 nap múlva már a kocsi is felszállhatott segítség nélkül.

Kénytelen vagyok megvallani, hogy ezen csodagyógyulás megmagyarázása még 10 év előtt nehézségeket okozott volna. A vérhanyás és hűdés hysterikus természetű előttem már akkor is kétségtelen volt, de az említett paciens hűdése, izomsorvadással volt egybekötve, tehát mégis csak organikus természetű volt. Nem, egyáltalán nem! Már ma egész határozottan tudjuk, hogy az izmok sorvadása a hysterikus hűdéseket és összehúzódásokat gyakran követi. De hogyan áll a dolog az emlőrkákkal? Ez is egy hysterikus bántalom volt, de természetesen a „rák” kifejezés nem használható ezen esetben a modern körzövettan értelmében. Tudjuk, a mi Coirin kisasszonyunk emlője duzzadt és kékes színű volt. Ezen kóros tünet vérkeringési zavar folytán szokott hysterikusoknál létrejönni s ha erősebb növekedésbe jön, a bőrnek üszkösödését okozza, mely után nagykiterjedésű, rák kinézésével bíró, bűzös váladékot termelő fekélyek szoktak létrejönni.

Fowler, a híres amerikai ideg orvos szintén több hasonló esetet ír le, melyekben a sebészek rákot konstataáltak és műtéteket hoztak javaslatba. Ő mint hysterikus természetűeket kezelte azokat s így meggyógyultak. Ha ezen betegek a sebészek diagnossával bícsújóró helyen gyógyulnak meg, akkor is nagy csodáról beszéltek volna.

Az ilyen esetek mutatják, hogy a hit gyógyereje is a természet törvényeinek van alávetve. Csodák nem történnek e téren sem.

A hysterikus természetű vétag összehúzódásoknál, p. o. megszűnhetik a merevség úgy az általunk, mint a hit által kifejtett suggestióra és ez által az izmok ismét működésbe jönnek, mindazáltal a legközelebbi napon meg-ejtett vizsgálatnál még tapasztaljuk, hogy az érzéki zavarok és az u. n. izomreflexek fokozottsága többé-kevésbé fenállanak. Élettani törvény, hogy ezen jelenségek azonnal meg nem szűnhetnek. Csodatevő helyeken ezeket természetesen nem vizsgálják, de éppen olyan jól észlelhetők ottan, mint a kórházakban meggyógyultaknál.

Coirin kisasszonytól az ing felvétele és a szent sírról hozott földnek az emlére való tevése után ennek vize-

nyős daganata nemsokára megszűnt. Mint már említve volt, ezen vizenyős daganat oka vérkeringési zavarban rejlik s hogy ez gyorsan felléphet és elmúlhat, minden-napi tapasztalat az orvosok előtt. A vérkeringési zavar elmúltával a beteg szövetek táplálkozási viszonyai javulván, egész természetes a seb gyógyulása, mely nem azonnal (mert hisz ez csoda lenne) következett be, hanem a sebgyógyulás általunk nagyon jól ismert törvényei szerint s ezért a teljes hegképződés is csak a 18-ik napon történt meg.

Valamely vétag hűdése beállhat és elmúlhat egy pillanat alatt. Ismeretes, hogy egy erős megijedés annyira a földhöz szegez, hogy tagjainkat megmozdítani képtelenek vagyunk; ha azonban az agynak a vétagokra gyakorolt mozgató befolyása helyreáll, a hűdés rögtön megszűnik. De hogy ha a hűdés hosszabb ideig tart és ezen idő alatt az izmok többé-kevésbé sorvadnak, úgy az illető vétag csak akkor nyeri vissza előbbi erejét és terjedelmét egészen, ha a sorvadtt izomrostok regenerálódtak, ez pedig időt igényel s ezért történt, hogy Coirin is csak a hűdés gyógyulásának kezdetétől számított 20 nap alatt szállhatott fel maga erejéből a kocsi.

A hit által való gyógyulásra legnagyobb hajlammal bírnak a hysteriás nők, mert ezek a legnagyobb mértékben suggestívatok. Hogy a suggestio más által, vagy pedig maga az egyén által jön létre, az teljesen mindegy. Ezen betegeknek a léleknek a testre gyakorolt hatása oly nagy, hogy meggyógyíthat bizonyos betegségeket, melyeket az orvosok a suggestio tanának ismerete előtt gyógyíthatatlannak nyilvánítottak.

Ha tehát kedves olvasóm, valamely csodagyógyulásról hallanak, úgy jusson eszébe a Coirin esete.

(Vége)

UJDONSÁGOK.

A sárospataki főiskolai tanári kar részvétele a nemzeti gyászban.

— Kivonat a sárospataki főiskola tanári kara 1894 március hó 21-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből. —

1. Elnök a gyűlést megnyitván, a legnagyobb megilletődéssel és legmélyebb fájdalommal emlékezik meg azon megrendítő csapásról és pótolhatatlan veszteségről, mely a magyar haza legnagyobb fiának, *Kossuth Lajosnak* márc. 20-án hosszas szenvedés után bekövetkezett halálával az egész magyar nemzetet sötét bánatba ejt és gyászba borította s tekintettel arra, hogy a nemzeti gyászban tanári karunk is a legnagyobb mértékben osztozik, indítványozza, hogy köziskolai szék a nagy hazafi elvesztése felett érzett igaz és őszinte részvétét és fájdalmát jegyzőkönyvileg is örökítse meg.

Köziskolai szék mély meghatottsággal és hazafii bánattal veszi a szomorú halálhírt, mely annyi honfiszívet ráz meg, annyi magyar lelkét ragadja a bánat és kétségbeesés tengerébe. A népek sorsát intéző isteni gondviselés kétszeres nagy heti gyászt borított sok szenvedést kiált magyar hazánkra. A nemes szív, melynek minden dobbanása a hazáé volt, a földi; a magasztos lélek, mely mint az üstökös, vakító fényvel világítja meg századunk napjait, az örökkévalóságé. A nemzetnek, mely benne látta vezérét, atyját, tanácsadóját, ezredéves életében alig volt nagyobb halottja, mint Ő. Csodás pályafutása legszorosabbban van összeforrtva hazánk legújabbkori történelmével; tetteiben gazdag tüneményes élete odaláncolta őt népének szívéhez, e szívek szeretetéhez, rajongásához. A nemzeti jogok és nemzeti szabadság e fenkölt szellemű bajnoka tette lehetővé, hogy hazánk is belépett a nyugot-európai államok magas civilizációjával bíró népei közé, lerakva jövőendő nagyságának alapjait a 48 iki jogalkotás nagyfontosságú vívmányaiban, melyeknek épségére senki Nála jobban nem örködött, melyeknek tovább fejlesztését senki sem óhajtja hűbben mint Ő. — Ő eszközölte, hogy nemzetünk lerázta a középkori feudális szervezet elavult maradványait, melyeknek keretében — hisz azok ellentétben állottak az egyéni szabadsággal, — minden haladás lehetetlenné vált; az ő lankadatlan munkássága vezetett azon állami és társadalmi reformmozgalmakhoz, melyek a modern állam felépítését eredményezték. Az a nagy politikai átalakulás, mely a rendi alkotmány dűledező épülete helyébe a népképviseleti alapon nyugvó constitutionalismust, az aristokratikus kiváltságok helyébe a demokratikus eszméket s az ezeket megtestesítő jogegyenlőséget, a dikasteriális kormányhatóságok helyébe a felelős minisztériumot léptette, mely a jobbágyság megszüntetéséhez, az ősiség eltörléséhez, a vallás és sajtószabadság diadalához vezetett, mind általa jött létre, ki mint az eszmék úttörője, ragyogó ékesszólással és mestertollal, soha nem szűnő lelkesedéssel küzdött nemzete boldogságáért. Csak oly lélek tehetette ezt, mely — hogy Taine szavait használjuk — mint égő szilánk nemcsak önmaga égett, de más csóvák is lángoltak körülte az ő hatása alatt. Első fellépésétől az „Országgyűlési Tudósítások” szerkesztésétől, főképp azonban a „Pesti Hírlap” megalapításától folyton látjuk vezérszerepet vinni a nemzeti élet nagy műhelyében, a nemzeti ideálok megvalósítása körül a szószéken és a csatatéren s midőn a sors sötét gyászt borított hazánk életére, nem szűnt meg folyton aggódni és küzdeni nemzete jövőjeért a száműzetés és a hontalanság keserű éveit alatt. Elvhűsége és tántoríthatlan ragaszkodása, jellemének kristály-tisztasága, hazaszeretete kortársai és a késő utókor eszményképévé tévük őt, mert életéből meríthetünk tetterőt, buzgalmat, lelkesedést.

S a sárospataki negyedfél százados főiskola kétszeresen érzi a súlyos veszteséget, mert büszkének vallja magát annak tudatában, hogy e nagy